

โรคพิษสุนัขบ้า

โรคพิษสุนัขบ้า หรือในภาษาเหนือเรียกว่า “โรคหมาว้อ” เป็นโรคติดเชื้อที่ระบบประสาทส่วนกลางในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม โรคดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการติดเชื้อไวรัสเรบีส (rabies virus) เชื้อไวรัสชนิดนี้จะเข้าสู่สมองโดยเดินทางไปตามเส้นประสาทจากตำแหน่งบาดแผลที่ถูกสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขกัด ข่วน หรือเลีย ซึ่งในปัจจุบันโรคดังกล่าวยังไม่มีการรักษา ดังนั้น หากคนหรือสัตว์แสดงอาการของโรคพิษสุนัขบ้าเกิดขึ้นแล้ว จะเสียชีวิตทุกราย

โรคพิษสุนัขบ้ามีรายงานพบในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด โดยพาหะนำโรคที่สำคัญที่สุดที่นำโรคชนิดนี้มาสู่คน และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น ๆ คือ สุนัข (เป็นพาหะนำโรคหลัก) และแมว

การติดต่อ

สุนัขและแมวที่ป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้าสามารถแพร่กระจายเชื้อผ่านทางน้ำลาย โดยเชื้อไวรัสสามารถตรวจพบได้ในน้ำลายตั้งแต่ช่วงเวลา 1 – 7 วันก่อนที่สัตว์จะแสดงอาการ จนถึงช่วงสัตว์ป่วยเสียชีวิต

ในคน การติดเชื้อไวรัสเรบีสติดต่อได้จากการสัมผัสกับน้ำลายของสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้า (ไม่ว่าจะเป็นการถูกกัด ข่วน หรือเลีย) บางครั้งพบว่าเชื้อไวรัสเรบีสสามารถผ่านเข้าทางบาดแผลที่เกิดขึ้นใหม่ในบริเวณผิวหนัง เยื่อบุตา ปาก หรือจมูกได้ นอกจากนี้การต่อทางการหายใจ **แต่!!** มีโอกาสน้อยมาก ยกเว้นมีจำนวนไวรัสในอากาศในปริมาณมาก เช่น ถ้าค้างคาวที่มีค้างคาวอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นต้น

อาการ

- อาการในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม โดยเฉพาะในสุนัข จะสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ
 - ระยะเริ่มแรก สุนัขจะมีอารมณ์และนิสัยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กินอาหารและน้ำลดลง มีลักษณะการเคี้ยว หรือกลืนที่ผิดปกติ
 - ระยะตื่นเต้น สุนัขเริ่มมีอาการทางประสาท กระวนกระวาย ตื่นเต้น หงุดหงิด กัดแทะทุกสิ่ง ไม่เลือกหน้า
 - ระยะอัมพาต สุนัขจะมีอาการคางห้อยตก ลิ้นห้อย น้ำลายไหล และพบอาการอัมพาตทั่วตัว และเสียชีวิตในที่สุด
 - อย่างไรก็ตามอาการในสุนัขสามารถพบได้ทั้งแบบดุร้าย หรือซึม
- อาการในคน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
 - อาการแบบคลุ้มคลั่ง ระยะการดำเนินไปของโรคค่อนข้างรวดเร็ว โดยเฉลี่ยจะเสียชีวิตภายใน 5 วัน
 - อาการแบบอัมพาต ระยะการดำเนินไปของโรคค่อนข้างรวดเร็ว โดยเฉลี่ยจะเสียชีวิตภายใน 13 วัน

แนวทางการรักษา ป้องกัน และควบคุมโรค

ณ ปัจจุบัน ยังไม่มีวิธีการรักษาโรคพิษสุนัขบ้าให้หายขาดได้ การรักษาจึงทำได้เพียงการดูแลประคับประคอง และดำเนินการรักษาตามอาการ

กรณีที่ท่านถูกสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้า หรือสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด ให้ปฏิบัติดังนี้

1. รีบดำเนินการล้างแผลให้เร็วที่สุด ด้วยสบู่ หรือน้ำสะอาด โดยให้ทำการล้างบาดแผลหลาย ๆ ครั้ง เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 15 นาที หลังจากนั้น ชับแผลให้แห้งพร้อมกับแปะยาฆ่าเชื้อ เช่น โพวิโดนไอโอดีน หรือยาฆ่าเชื้อประเภทอื่น ๆ และรีบไปพบแพทย์ทันที โดยผู้ถูกกัดต้องได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า หรือได้รับวัคซีนร่วมกับการฉีดอิมมูโนโกลบูลิน (กรณีที่บาดแผลลึก และมีขนาดใหญ่) โดยเร็ว
2. ดำเนินการแจ้งให้หน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อติดตามผู้ที่ได้สัมผัสโรครายอื่น ๆ รวมทั้งประสานงานกับปศุสัตว์ในพื้นที่ควบคุมโรคในสัตว์ ตลอดจนสอบถามข้อมูลว่ามีสัตว์อื่น คลุกคลี หรือถูกสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด หรือไม่ และต้องดำเนินการแจ้งให้ปศุสัตว์ หรือสัตวแพทย์ในพื้นที่เข้าควบคุมโดยเร่งด่วน
3. หากสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้ายังไม่เสียชีวิต ต้องดำเนินการกักสัตว์ตัวนั้น ๆ อย่างน้อย 10 วัน เพื่อสังเกตอาการว่าสัตว์ที่สงสัยมีอาการที่ผิดปกติหรือไม่ นอกจากนี้ควรทำการซักประวัติ และตรวจสอบดังนี้
 - a. ประวัติการได้รับวัคซีนโรคพิษสุนัขบ้า
 - b. บริเวณพื้นที่การเลี้ยงดูของสัตว์ตัวดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในการได้รับเชื้อพิษสุนัขบ้าหรือไม่
 - c. มีเหตุการณ์โน้มนำที่ทำให้สัตว์กัด หรือข่วนหรือไม่ เช่น การทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บ ตกใจ หรือ โกรธ เป็นต้น
 - d. หากขาดองค์ประกอบข้อใด ข้อหนึ่งนับว่าสัตว์ตัวดังกล่าวมีความเสี่ยงอยู่มาก
4. หากสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้าเสียชีวิต แนะนำให้นำหัวสัตว์ที่สงสัยส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันการเป็นโรคพิษสุนัขบ้าต่อไป

กรณีสัตว์เลี้ยงของท่านถูกสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้า หรือสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด ให้พิจารณาประวัติการได้รับวัคซีนพิษสุนัขบ้าของสัตว์เลี้ยงของท่าน ดังนี้

1. หากได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันเป็นประจำ ไม่เคยขาด ให้ทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าซ้ำทันที และขังกรงเพื่อดูอาการ 45 วัน หากสัตว์เลี้ยงของท่านไม่แสดงอาการที่ผิดปกติ ให้ถือว่าสัตว์เลี้ยงของท่านปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า
2. หากได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันไม่สม่ำเสมอ ให้ทำการขังกรงเพื่อประเมินอาการ ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์นาน 6 เดือน โดยให้ดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันในวันแรกที่เริ่มกักขังดูอาการ หรือ 1 เดือนก่อนปล่อย **ในกรณี** สัตว์เลี้ยงของท่านเสียชีวิตระหว่างการกักขังดูอาการ ให้ดำเนินการส่งชันสูตรต่อไป